

ประสิทธิผลของโปรแกรมการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนู ของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน
Effectiveness of the learning program on leptospirosis prevention behavior among at-risk
farmers in the community.

(Received: November 9,2024 ; Revised: November 16,2024 ; Accepted: November 17,2024)

ปราโมทย์ เกิดผล¹
Pramote Kerdphon¹

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องประสิทธิผลของโปรแกรมการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) แบบสองกลุ่ม ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน เลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จำนวน 52 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายจำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 30 คน และกลุ่มทดลอง 30 คน ดำเนินการวิจัยระหว่าง เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกรกฎาคม 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย โปรแกรมการเรียนรู้การป้องกันโรคฉี่หนูในเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง และแบบสอบถามความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนู วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความแตกต่างของความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรม ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมด้วยสถิติ Paired sample t-test และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เรื่องโรคฉี่หนูระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยสถิติ Independent sample t-test โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ และกลุ่มที่ไม่ได้รับความรู้ตามปกติ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน หลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 46.86 (S.D.=3.48) สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่มีคะแนนเฉลี่ย 38.56 (S.D.=3.77)

คำสำคัญ : โปรแกรมการเรียนรู้, โรคฉี่หนู, เกษตรกร

ABSTRACT

This study was Effectiveness of the learning program on leptospirosis prevention behavior among at-risk farmers in the community. This study was a quasi-experimental research with two groups. Study the effectiveness of learning programs on leptospirosis prevention behavior among farmers at risk in the community. Fifty-two older patients were recruited based on inclusion criteria and simple random sampling was used to assign subjects into two groups: 30 subjects for control group and other 30 subjects for experimental group. Data were collected between May to July 2024. The research instruments were learning program for prevention of Leptospirosis in farmers at risk. And questionnaire on knowledge, perception and behavior in preventing Leptospirosis. Demographic data were analyzed using descriptive statistics. Paired t-test was used to leptospirosis prevention behavior of the experimental group before and after receiving the learning program on leptospirosis. Independent t-test was performed to compare between leptospirosis prevention behavior of the control group and those of the experimental group. By setting the statistical significance at 0.05.

This study found that after receiving intervention, Preventive behavior of Leptospirosis among farmers at risk in the community between the group receiving the program and the group receiving normal knowledge. When analyzing and comparing the differences in behavior scores for preventing Leptospirosis among farmers at risk in the community. After joining the program. The mean scores of Leptospirosis prevention behavior between the

¹ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านมาบบอน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

experimental and control groups were significantly different. ($p<.001$) The experimental group had an average score of 46.86 (S.D.=3.48) Higher than the control group with average score 38.56 (S.D.=3.77).

Keyword : learning program, Leptospirosis, farmer

บทนำ

โรคฉี่หนู หรือ “เลปโตสไปโรซิส” พบการเกิดโรคกระจายไปทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศเขตร้อนและไม่พบการรายงานโรคเลปโตสไปโรซิสในเขตขั้วโลก อุบัติการณ์ป่วยของประเทศในเขตร้อนขึ้นมีอัตราป่วยระหว่าง 10 – 100 ต่อประชากรแสนคน และประเทศในเขตหนาวมีอัตราป่วยระหว่าง 0.1 – 1 ต่อแสนประชากร และมีการคาดการณ์ว่าในแต่ละปีทั่วโลกจะมีรายงานผู้ป่วยสับล้านคน และมีอัตราป่วยตายประมาณร้อยละ 5 – 25 ในปี ค.ศ.1962 มีการระบาดของโรคในกลุ่มทหารในประเทศสหรัฐอเมริกา และมีรายงานการระบาดของโรคในหลายประเทศภายหลังการเกิดน้ำท่วม เช่น ประเทศอินเดีย ในขณะเดียวกันประเทศไทยมีรายงานโรคฉี่หนูครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2485 หลังเกิดน้ำท่วมใหญ่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล¹

จากระบบรายงานการเฝ้าระวังโรคทางระบาดวิทยา สำนักโรคระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข ปี 2566 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2566 - วันที่ 31 ธันวาคม 2566 พบว่าประเทศไทยพบผู้ป่วยโรค เลปโตสไปโรซิส หรือโรคฉี่หนู จำนวน 4,584 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 6.93 ต่อแสนประชากร พบมากในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 647 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 44.43 ต่อแสนประชากร รองลงมาพบในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดสงขลา จำนวน 507 ราย, 304 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 32.77 และ 21.24 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ โดยมีรายงานผู้เสียชีวิต จำนวน 44 ราย คิดเป็นอัตราป่วยตาย ร้อยละ 0.96 กระจายอยู่ในพื้นที่ 17 จังหวัด พบผู้เสียชีวิตมากที่สุดที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 8 ราย อัตราป่วยตาย ร้อยละ 1.58 รองลงมาเป็นจังหวัดตรัง และจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 6 ราย และ 5 ราย ตามลำดับ กลุ่มอายุที่พบผู้ป่วยมากที่สุด คือ อายุ 45-54 ปี (18.53%) รองลงมาคืออายุมากกว่า 65 ปี ขึ้นไป (18.03%) และอายุ 35-44 ปี (16.19%) ผู้ป่วย

ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรที่มีการเดินลุยน้ำ ย่ำโคลน²

จากข้อมูลรายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา (รายงาน 506) จังหวัดตรัง ในปี 2566 พบผู้ป่วยโรคเลปโตสไปโรซิส จำนวน 288 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 45.07 ต่อแสนประชากร และมีผู้เสียชีวิต จำนวน 6 ราย คิดเป็นอัตราป่วยตาย ร้อยละ 2.08 โดยพบมากที่สุดที่อำเภอวังวิเศษ จำนวน 54 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 124.11 ต่อแสนประชากร และรองลงมาพบในอำเภอสิเกา และอำเภอปะเหลียน อัตราป่วย 65.06 และ 55.64 ต่อแสนประชากร ตามลำดับ ซึ่งในอำเภอนาโยง พบผู้ป่วย จำนวน 17 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 38.10 ต่อแสนประชากร ไม่พบรายงานผู้เสียชีวิต³

สถานการณ์การระบาดของโรคเลปโตสไปโรซิส หรือโรคฉี่หนูในพื้นที่อำเภอนาโยง มีอัตราป่วยถึง 38.10 ต่อแสนประชากร โดยตำบลนาหมื่นศรี จัดเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจากการสำรวจพบว่าในพื้นที่ตำบลนาหมื่นศรีมีเกษตรกร ถึงร้อยละ 89.56⁴ และเป็นพื้นที่ที่มีรายงานการเกิดน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี เพิ่มโอกาสเสี่ยงที่ก่อให้เกิดโรคฉี่หนูขึ้นได้ ดังนั้นผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหา จึงได้ทำการศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) แบบสองกลุ่มและ

วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (Two group pretest-posttest design) ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกรกฎาคม 2567

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกร (ผู้ประกอบอาชีพทำสวน ทำไร่ ทำนา และเลี้ยงสัตว์) ในพื้นที่ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง จำนวน 1,659 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน จะได้รับการให้ข้อมูลโดยใช้สื่อให้ความรู้เรื่องโรคฉี่หนู ในขณะที่กลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ โปรแกรมการเรียนรู้การป้องกันโรคฉี่หนู โดยอ้างอิงเนื้อหา เรื่อง “เลปโตสไปโรซิส” จากเว็บไซต์ของกองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ใช้ระยะเวลา 3 สัปดาห์

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรค เลปโตสไปโรซิส หรือโรคฉี่หนู

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้น ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ได้ผลค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of item objective) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มผู้รับบริการจากหน่วยบริการปฐมภูมิที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) โดยได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งหมด เท่ากับ 0.85

การรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยทำการทบทวนวรรณกรรม ศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรคฉี่หนู นำเนื้อหา

มาพัฒนาเป็นโครงร่างตามลำดับก่อน - หลัง อ้างอิงเนื้อหา เรื่อง “เลปโตสไปโรซิส” จากเว็บไซต์ของกองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข หลังจากนั้น นำไปตรวจสอบความถูกต้อง

2) ผู้วิจัยดำเนินการประชุมกลุ่มตัวอย่าง อธิบายและชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ ตอบข้อซักถามกลุ่มตัวอย่างจนเข้าใจและยินยอมในการเข้าร่วมโครงการ และทำการนัดหมายวันเวลาในการทำวิจัย

3) ทำการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลและประเมินความรู้เรื่องโรคฉี่หนูก่อนการศึกษาวิจัย

4) ตรวจสอบประเมินความรู้เรื่องโรคฉี่หนู เริ่มต้นของผู้เข้าร่วมโครงการ ทำการจัดเรียงลำดับคะแนนจากสูงไปหาต่ำ แล้วทำการจับคู่คนที่มีความรู้ใกล้เคียงกัน พิจารณาร่วมกับระดับการศึกษา อายุ และเพศ จากนั้นสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับฉลากเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

5) แจกรายชื่อและแบ่งผู้เข้าร่วมโครงการเป็น 2 กลุ่ม โดยให้แยกเป็น 2 ห้อง กลุ่มที่ 1 (กลุ่มควบคุม) จำนวน 30 คน ได้รับความรู้เรื่องโรคฉี่หนูจากการบรรยายโดยเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นเวลา 30 นาที โดยไม่มีการตอบข้อซักถามในขณะเดียวกัน กลุ่มที่ 2 (กลุ่มทดลอง) จำนวน 30 คน จะได้เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้การป้องกันโรคฉี่หนู ตามอ้างอิงในเว็บไซต์ของกองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

6) เมื่อครบกำหนดระยะเวลา ผู้วิจัยทำการประเมินความรู้เรื่องโรคฉี่หนูหลังเสร็จสิ้นการให้ความรู้ในทั้งสองกลุ่ม โดยให้ผู้ทดสอบทำแบบประเมินด้วยตนเองและใช้แบบทดสอบชุดเดียวกัน

7) ตรวจสอบ ความถูกต้องของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแตกต่างของความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรม ก่อน

และหลังเข้าร่วมโปรแกรมด้วยสถิติ Paired sample t-test โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เรื่องโรคฉี่หนูระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยสถิติ Independent sample t-test โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

จริยธรรมการวิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ดำเนินการยื่นขอจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์ ต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หนังสือรับรองเลขที่ 044/2567

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ส่วนใหญ่มีลักษณะดังนี้ เป็นเพศหญิง โดยพบในกลุ่มควบคุมร้อยละ 53.30 กลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 56.70 มีอายุอยู่ในช่วง 35 – 40 ปี (Mean= 41.20, Min. = 35, Max. = 50) โดยพบในกลุ่มควบคุมร้อยละ 40.00 กลุ่มทดลอง ร้อยละ 43.30 ทั้งสองกลุ่ม มีสถานภาพสมรสคู่ โดยพบในกลุ่มควบคุม ร้อยละ 76.70 กลุ่มทดลอง ร้อยละ 80.00 ระดับการศึกษา พบในกลุ่มควบคุมอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 63.30 กลุ่มทดลอง ร้อยละ 36.70 มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนอยู่ในช่วง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเลปโตสไปโรซิส กลุ่มทดลอง ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

ประเด็น	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		หลังเข้าร่วมโปรแกรม		p - value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
คะแนนความรู้เกี่ยวกับโรคเลปโตสไปโรซิส	5.01	1.39	17.30	1.82	<0.001**

** มีนัยสำคัญที่ระดับ p-value<0.001

2. เปรียบเทียบความรู้การป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ และกลุ่มที่ไม่ได้รับความรู้ตามปกติ

ผลการศึกษาคะแนนความรู้การป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ และกลุ่มที่ไม่ได้รับความรู้ตามปกติ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนน

10,001 – 20,000 บาท (Mean = 16,426.67, Min. = 8,000, Max. = 35,000) โดยพบว่าเคยได้รับข้อมูลข่าวสารโรคเลปโตสไปโรซิส กลุ่มควบคุม ร้อยละ 50.00 กลุ่มทดลอง ร้อยละ 73.30 ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับผ่านช่องทางโทรทัศน์ กลุ่มควบคุม ร้อยละ 43.33 กลุ่มทดลอง ร้อยละ 40.00 และไม่เคยมีบุคคลในครอบครัวเคยป่วยด้วยโรคฉี่หนู กลุ่มควบคุม ร้อยละ 90.00 กลุ่มทดลอง ร้อยละ 86.67

ประสิทธิผลของโปรแกรมการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน

1. ระดับความรู้การป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชนก่อน และหลังที่ได้รับโปรแกรมฯ

ผลการศึกษาระดับความรู้การป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชนก่อน และหลังที่ได้รับโปรแกรมฯ ของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ในการป้องกันโรคฉี่หนู พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโปรแกรม 5.01 (S.D.=1.39) หลังเข้าร่วมโปรแกรม 17.30 (S.D.=1.82) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ในการป้องกันโรคฉี่หนูก่อน และหลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) ดังตารางที่ 1

ความรู้การป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน หลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้การป้องกันโรคฉี่หนูระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 17.30 (S.D.=1.82) สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่มีคะแนนเฉลี่ย 6.93 (S.D.=1.98) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความรู้การป้องกันโรคฉีหนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ และกลุ่มที่ได้รับความรู้ตามปกติ

ความรู้การป้องกันโรคฉีหนูของเกษตรกร กลุ่มเสี่ยงในชุมชน	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=30)		p - value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	5.10	1.39	5.80	2.24	0.153
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	17.30	1.82	6.93	1.98	<0.001**

** มีนัยสำคัญที่ระดับ p-value<0.001

3. เปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับโรคฉีหนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชนก่อน และหลังที่ได้รับโปรแกรมฯ

ผลการศึกษการรับรู้เกี่ยวกับโรคฉีหนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชนก่อน และหลังที่ได้รับโปรแกรมฯ ของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับโรคฉีหนู

พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโปรแกรม 2.76 (S.D.=1.70) หลังเข้าร่วมโปรแกรม 12.16 (S.D.=2.03) เมื่อเปรียบเทียบ คะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ในการป้องกันโรคฉีหนูก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<.001) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับโรคฉีหนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชนก่อน และหลังที่ได้รับโปรแกรมฯ

ประเด็น	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		หลังเข้าร่วมโปรแกรม		p - value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การรับรู้เกี่ยวกับโรคฉีหนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน	2.76	1.70	12.16	2.03	<0.001**

** มีนัยสำคัญที่ระดับ p-value<0.001

4. เปรียบเทียบระดับการรับรู้เกี่ยวกับโรคฉีหนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ และกลุ่มที่ได้รับความรู้ตามปกติ

ผลการศึกษาระดับการรับรู้เกี่ยวกับโรคฉีหนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ และกลุ่มที่ได้รับความรู้ตามปกติ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนการรับรู้

เกี่ยวกับโรคฉีหนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน หลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับโรคฉีหนูระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<.001) โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 12.16 (S.D.=2.03) สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่มีคะแนนเฉลี่ย 3.06 (S.D.=1.89) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบระดับการรับรู้เกี่ยวกับโรคฉีหนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ และกลุ่มที่ได้รับความรู้ตามปกติ

การรับรู้เกี่ยวกับโรคฉีหนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง ในชุมชน	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=30)		p - value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	2.73	1.70	3.83	2.27	0.038
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	12.16	2.03	3.06	1.89	<0.001**

** มีนัยสำคัญที่ระดับ p-value<0.001

5. เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชนก่อน และหลังที่ได้รับโปรแกรมฯ

ผลการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชนก่อน และหลังที่ได้รับโปรแกรมฯ ของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรค

หนู พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโปรแกรม 32.70 (S.D.=2.76) หลังเข้าร่วมโปรแกรม 46.86 (S.D.=3.48) เมื่อเปรียบเทียบ คะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ในการป้องกันโรคฉี่หนูก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$)ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชนก่อน และหลังที่ได้รับโปรแกรมฯ

ประเด็น	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม		หลังเข้าร่วมโปรแกรม		p - value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
พฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน	32.70	2.76	46.86	3.48	<0.001**

** มีนัยสำคัญที่ระดับ $p\text{-value}<0.001$

6. เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ และกลุ่มที่ได้รับความรู้ตามปกติ

ผลการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ และกลุ่มที่ได้รับความรู้ตามปกติ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนน

พฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน หลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 46.86 (S.D.=3.48) สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่มีคะแนนเฉลี่ย 38.56 (S.D.=3.77) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฯ และกลุ่มที่ได้รับความรู้ตามปกติ

พฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน	กลุ่มทดลอง (n=30)		กลุ่มควบคุม (n=30)		p - value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	32.70	2.76	36.00	3.71	<0.001**
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	46.86	3.48	38.56	3.77	<0.001**

** มีนัยสำคัญที่ระดับ $p\text{-value}<0.001$

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิผลของโปรแกรมการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน สามารถสรุป และอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

การศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน คะแนนพฤติกรรมการป้องกันโรคฉี่หนู

ของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรค ฉี่หนู พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมโปรแกรม 32.70 (S.D.=2.76) หลังเข้าร่วมโปรแกรม 46.86 (S.D.=3.48) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ในการป้องกันโรคฉี่หนูก่อน

และหลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

ผลจากการศึกษาที่ได้แสดงให้เห็นว่าการให้ความรู้แบบการรับฟังบรรยายสามารถเพิ่มความรู้อให้กับผู้เรียนรู้ได้ เนื่องจาก วิธีการบรรยายเป็นวิธีการสอนขั้นพื้นฐานและเป็นหนึ่งในวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยเมื่อผู้เรียนได้รับฟัง จะเกิดการวิเคราะห์ และการจดจำเนื้อหา จึงทำให้กลุ่มควบคุมมีคะแนนความรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน แต่อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อให้ความรู้ ซึ่งประกอบด้วย ส่วนประกอบที่มีทั้งเสียงบรรยายประกอบ ภาพเคลื่อนไหว จะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนหรือเกษตรกรได้มากกว่า จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ในเรื่องธรรมชาติของความรู้ของมนุษย์ โดย Jean Piaget⁵ ซึ่งเสนอว่าการเรียนรู้เป็น กระบวนการส่วนบุคคล มีความเป็นอัตนัย และสามารถเรียนรู้ผ่านการสื่อสารของระบบที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพดีสามารถใช้ในการเสริมสร้างและเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้เรียนได้ นอกจากนี้ การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Adult learning) สามารถเกิดขึ้นได้เมื่อการเรียนรู้ขึ้นตรงกับความต้องการและความสนใจ (Need and interests) เป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้เรียน (Life situation) และเป็นการใช้ประสบการณ์ (Analysis of experience) ดังนั้น การโปรแกรมการเรียนรู้ต่อพฤติกรรม การป้องกันโรคฉี่หนูของเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง จึงเป็นการสร้างสิ่งเร้าที่ตรงกับความสนใจและประสบการณ์ตรงของกลุ่มเป้าหมาย

ผลการศึกษาที่ได้จากงานวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของอารยา ปราณประวีตร และคณะ¹ ศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของสื่อให้ความรู้เรื่องโรคฉี่หนู: กรณีศึกษา เกษตรกรในตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของสื่อให้ความรู้เรื่องโรคฉี่หนูต่อความรู้เรื่องโรคฉี่หนูในกลุ่ม

เกษตรกรตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกษตรกรจำนวน 60 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 30 คน กลุ่มทดลองได้รับความรู้โดยใช้สื่อให้ความรู้เรื่องโรคฉี่หนู และกลุ่มควบคุมได้รับความรู้ตามปกติจากบุคลากรสาธารณสุข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สื่อให้ความรู้เรื่องโรคฉี่หนู และแบบประเมินความรู้เรื่องโรคฉี่หนู โดยทำการประเมินก่อนและหลังการเรียนรู้ผ่านสื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องโรคฉี่หนูหลังการเรียนรู้ผ่านสื่อ ($\text{Mean} \pm \text{SD} = 16.43 \pm 2.34$) สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ (5.80 ± 1.82) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\text{Mean diff.} = 10.63$; $95\% \text{CI: } 9.56-11.71$; $p < 0.001$) และสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องโรคฉี่หนูของกลุ่มควบคุมหลังได้รับความรู้แบบปกติจากเจ้าหน้าที่ (11.40 ± 1.58) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1) หน่วยงานด้านสาธารณสุขหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการนำโปรแกรมการเรียนรู้ไปใช้ควบคู่กับการให้ความรู้โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้เกิดการป้องกันโรคฉี่หนูต่อไป

2) หน่วยงานด้านสาธารณสุขหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการผลิตสื่อให้ความรู้โรคต่างๆ เช่น ไขเลือดออก เป็นต้น เพื่อประโยชน์ในการรณรงค์ป้องกันการเกิดโรคในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่พบอัตราผู้ป่วยสูง เพื่อประโยชน์ในการลดจำนวนผู้ป่วยโรคฉี่หนูในพื้นที่

2) ควรมีการติดตามและประเมินผล หลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ ต่อความตระหนักรู้ และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองต่อการเกิดโรคฉี่หนูในกลุ่มเกษตรกร เพื่อประเมินความต่อเนื่องในการนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ

4.00–6.07; $p < 0.001$) ผลการศึกษาสรุปได้ว่าการเรียนรู้ผ่านสื่อการสอนสามารถช่วยเพิ่มพูนความรู้เรื่องโรคฉี่หนูในกลุ่มเกษตรกร

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เจ้าหน้าที่ทุกท่าน และผู้ที่ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารอ้างอิง

1. อารยา ปราณประวิตร และคณะ. [อินเทอร์เน็ต]. ประสิทธิผลของสื่อให้ความรู้เรื่องโรคฉี่หนู: กรณีศึกษา เกษตรกร ในตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. 2565. เข้าถึงเมื่อ 5 ม.ค.2567. เข้าถึงได้จาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/HSJT/article/view/254009>
2. สำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. [อินเทอร์เน็ต]. ระบบรายงานการเฝ้าระวังโรคทางระบาดวิทยา สำนักระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข. 2566. เข้าถึงเมื่อ 5 ม.ค.2567. เข้าถึงได้จาก <http://doe.moph.go.th/surdata/disease.php?dcontent=old&ds=43>.
3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง. รายงาน 506. 2566. โปรแกรม R506. เข้าถึงเมื่อ 31 ม.ค.2567
4. องค์การบริหารส่วนตำบลนาหมื่นศรี. [อินเทอร์เน็ต]. ข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะทางเศรษฐกิจ. 2567. เข้าถึงเมื่อ 31 ม.ค.2567. เข้าถึงได้จาก <http://www.namuensi.go.th/general2.php>.
5. Piaget J. The Psychology of Intelligence. New York: Routledge; 1950. อ้างถึงในอารยา ปราณประวิตร และคณะ. 2564. ประสิทธิผลของสื่อให้ความรู้เรื่องโรคฉี่หนู: กรณีศึกษา เกษตรกรในตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพแห่งประเทศไทย. 2565.